

SECTION 3. MUSEUM STUDIES, MONUMENT STUDIES

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-545-7-4>

EPISTOLARY MATERIALS IN THE CONTEXT OF RESEARCHING THE LIFE AND WORK OF SOLOMIYA KRUSHELNYTSKA

ЕПІСТОЛЯРНІ МАТЕРІАЛИ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИТТЯ І ТВОРЧОСТІ СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ

Yakymyshyn A. Z.

*Senior Researcher
Musical Memorial Museum of Solomiya
Krushelnyska in Lviv
Lviv, Ukraine*

Якимишин А. З.

*старший науковий співробітник
Музично-меморіальний музей
Соломії Крушельницької у Львові
м. Львів, Україна*

Соломія Крушельницька – видатна українська оперна і концертно-камерна співачка. У фондівій збірці Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові зберігаються цінні матеріали, пов'язані з виступами співачки на найвідоміших сценах світу, а також з її приватним життям. Це – документи, світліни, рецензії, опубліковані в українській і зарубіжній пресі, афіші і програми, архівні грамплатівки з її записами, епістолярій тощо. Усі ці музейні предмети з різних аспектів розкривають життя і творчість артистки.

Епістолярні матеріали – це цінне джерело інформації про Соломію Крушельницьку, що містять унікальні відомості, які не повторюються в інших матеріалах – особливості її стосунків з родиною і колегами по сцені, деталі професійної діяльності, маловідомі факти.

В першу чергу, – це кореспонденція самої Крушельницької до родини та листи до співачки. Даний епістолярій зберігаються в особистому архіві Соломії Крушельницької та архіві її племінниці Одарки Бандрівської, які є ядром фондової колекції музею Соломії Крушельницької. Ця, не дуже чисельна збірка, ґрунтовно досліджена і введена в науковий обіг.

Частина листів Крушельницької, а також кореспонденція, адресована співачці, була науково опрацьована й опублікована у 1970-х рр. дослідником творчості Соломії Крушельницької Михайлом

Головащенко у його двотомнику «Соломія Крушельницька. Спогади. Матеріали. Листування» [2, с. 183–382]. Тут особливо слід відзначити кореспонденцію з Михайлом Павликом, Ядвігою Лубенською, Фаустою Креспі, Антонієм Сигетинським.

Предметом даного дослідження стали неопубліковані у названому двотомнику і дотепер невідомі листи до Соломії Крушельницької, написані у 1895–1897 рр., а також в період її перебування у Варшаві у 1898–1902 рр., які зберігаються в особистому архіві Михайла Головащенко. Це частина великого корпусу матеріалів, які були передані до музею з Києва у 2006 році, після смерті музикознавця, його сином Тарасом Головащенко. Архів налічує понад 1000 одиниць збереження і опрацьовуються в даний час. Матеріали увійшли у Фонд Соломії Крушельницької (ФСК). Метою розвідки є введення в науковий обіг цих важливих для дослідників музичного мистецтва матеріалів.

Епістолярій, який стосується Соломії Крушельницької з архіву М. Головащенко можна поділити на декілька груп:

1. Професійне листування Крушельницької: з адміністрацією Великого театру у Варшаві і Варшавської філармонії, співаками – партнерами на оперній сцені, музичними критиками. Усі матеріали є надзвичайно важливими для розуміння творчої діяльності артистки. В них знаходимо інформацію про умови контрактів, процес підготовки оперних вистав, про особливості професійних стосунків в театрі.

Надзвичайно цінним в даному контексті є лист режисера, художнього керівника Варшавського театру Юзефа Ходаковського (1850–1915). З нього довідуємося про умови першого контракту Соломії Крушельницької з Варшавською оперою, який був підписаний співачкою восени 1898 року: «Контракт на три місяці (жовтень, листопад і грудень поточного року). Синьйора Крушельницька зобов'язується співати щомісяця не менше, ніж у двадцяти виставах зі свого репертуару. Плата – 4000 франків на місяць. Необхідно прибути до Варшави за два тижні до початку театрального сезону, тобто не пізніше 15 вересня поточного року. Включити до репертуару три опери: «Гоплана» (партія Балладини), «Галька» (партія Гальки), «Графиня» (партія Графині) і співати їх польською мовою. Партії Балладини та Гальки підготувати на жовтень, а Графині – на листопад. Дирекція зберігає за собою право підтвердити ангажемент синьйорини Крушельницької на зазначених вище умовах» [1, № 4960].

Інші листи від Ю. Ходаковського, а також від музикознавця і директора-розпорядника Варшавської філармонії Александра Райхмана стосуються деталей постановок опер, промоційної діяльності театру, а також підготовки до святкування 500-ої вистави опери

«Галька» С.Монюшка на варшавській сцені у 1900 р. Серед інших листів до Крушельницької відзначимо кореспонденцію від співаків Габрієля Гурського і Адама Дідура до Крушельницької, в яких міститься цікава інформація.

2. Листи до співачки від композиторів з проханням включити їхні твори до свого репертуару, а також листи, в яких згадуються музичні присвяти Крушельницькій. Одним з таких композиторів був граф Ксаверій Замойський (1826–1916), представник відомого магнатського роду, помітна постать в суспільному і політичному житті тогочасної Польщі. В архіві представлено два листи Замойського. Співпраця композитора і співачки була успішною, адже у фондах музею є видання його музичного твору «Козачок» з присвятою Соломії Крушельницькій.

3. Листи від шанувальників таланту Соломії Крушельницької. Окрему частину збірки становлять листи до артистки від захопленої і вдячної публіки. В основному – це рукописи від невідомих осіб. Виняток становить лист від Александра Райхмана, який підтверджує, що Соломія Крушельницька отримувала безліч подібних послань. Листи написані в традиціях того часу – вони романтичні, емоційно піднесені, дещо пафосні, але дуже щирі і передають загальну любов і захоплення талантом Соломії Крушельницької в період її виступів у Варшаві. Подаємо фрагменти окремих листів:

«14.01.1899 р.

Золота зірко!

Відчуваю себе такою щасливою, що через декілька годин почую божественну Аїду і мушу побажати Вам «Щастя Боже». Нехай сьогоднішнього вечора не буде кінця ентузіазму, оплескам, захопленню!

Нехай життя Тобі плине без єдиної хвилини смутку, в славі і радості.

Це найщиріше побажання від вдячної Твоєї поклонниці.

М. М.» [1, № 4940].

«Кохана панно Люню!

В понеділок я була на «Графині», і мушу сказати, що пані просто очарувала мене і співом, і своєю прекрасною грою. Не маю сили утриматися від того, щоб не виразити пані хоч листовно мого захоплення. Одночасно сьогодні, в день іменин коханої пані хочу передати Вам усі мої найкращі побажання і безперестанних великих успіхів в артистичній кар'єрі, яка мене безмежно тішить.

Обіймаю і передаю щирі побажання

Софія Рупневська-Наврочинська» [1, № 4932].

Окремою групою листів до Соломії Крушельницької є листи від її подруги графині Ядвіги Лубенської, з якою співачка приятелювала

у варшавський період. У двотомнику Михайла Головащенко було опубліковано два листи Лубенської до Крушельницької. Серед неопублікованих матеріалів зберігається ще три. Цей епістолярій демонструє теплі, дружні, і навіть материнські почуття Лубенської до С. Крушельницької, захоплення її талантом. В них також присутні слова підтримки. Серед іншого, в одному листі є така важлива інформація, як згадка про те, що Соломія Крушельницька в цей період написала свою автобіографію:

«Варшава, 9 березня 1901 року

О, Мее!

Повертаюся додому о шостій і завмираю, приголомшена, побачивши цю чудову річ, яку ви мені надіслали. Насправді, це вже занадто, а потім те, що ви написали! Зірко моя! Дякую Вам безмежно – українська біографія Ваших ранніх років! Я прочитала все-все з виключним інтересом.

Завітаю завтра подякувати Вам особисто і прошу завжди пам'ятати, що у Вашій артистичній діяльності, як і в особистому житті немає можливих або неможливих подій чи обставин, у яких Ви не могли б покладатися на мою віддану дружбу, бо ж я маю до Вас справжнє материнське чуття.

Ядвіга Лубенська, уроджена Гауснер» [1, № 4981].

Отже, представлений епістолярій важливий як для дослідження професійної рутини, уточнення кола контактів співачки, так і розуміння загальної атмосфери захоплення її творчістю у Варшаві. Кореспонденти також демонструють велику повагу до С. Крушельницької, про що свідчить і той факт, що листи від А. Дідура і К. Замойського написані українською мовою.

Література:

1. Матеріали особистого архіву Михайла Головащенко у фондах Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові. Фонд Соломії Крушельницької (ФСК).
2. Соломія Крушельницька: Спогади. Матеріали. Листування. Упорядкув. і прим. М. Головащенко. Київ, 1979. Ч. 2. 447 с.